

Velg dato

Barneombudets innspill til Prop. 112 L - rusreform del 2

Vi har tidligere gitt flere innspill til arbeidet med forebyggings- og behandlingsreformen på rusfeltet. I våre uttalelser har vi særlig understreket behovet for å:

- Styrke det forebyggende og skadereduserende tilbudet til barn og unge som står i fare for eller allerede bruker rusmidler.
- Sikre at andre aktører enn politiet kan identifisere rusbruk gjennom ordinære tjenester, uten bruk av straffetrusler. Dette bør være hovedtilnærmingen for å oppfylle forpliktelsene i FNs barnekonvensjon artikkel 33 om å beskytte barn mot narkotika.

Savner konkrete tiltak for å oppfylle barns rett til beskyttelse mot narkotika

Del 1 av reformarbeidet gir en god situasjonsbeskrivelse og viser til kunnskapsbaserte tilnærminger - og gode intensjoner - for å styrke rusarbeidet rettet mot barn og unge. Vi er særlig glade for at ansvaret for rusbehandling av barn er tydeliggjort. Likevel innfrir ikke proposisjonen vårt ønske om en ambisiøs, helhetlig reform med konkrete tiltak for å sikre et reelt av løft av det forebyggende- og skadereduserende rustilbudet til barn og unge. Det er fortsatt grunn til å tro at dagens mangler i kommunenes og spesialisthelsetjenestens tilbud til barn og unge med rusutfordringer – og de store geografiske forskjellene i tilgang til hjelp – vil vedvare. I vår supplerende rapport til FNs barnekomité anbefaler vi at én tjeneste har det overordnede ansvaret for forebygging og oppfølging av rusbruk, og at denne tjenesten får ansvar for å involvere og koordinere andre tjenester.

Straff er fortsatt det primære virkemiddelet for å beskytte barn mot narkotika

Regjeringen ønsker å videreføre dagens lovgivning for mindre alvorlige narkotikalovbrudd, med fokus på allmennprevensjon og å redusere rusbruk blant barn og unge. Dette innebærer fortsatt bruk av straffeprosessuelle virkemidler som statens foretrukne tilnærming for å forebygge og avdekke rusbruk blant barn – noe Barneombudet mener er problematisk og i strid med FNs barnekomités anbefalinger. Vi savner et tydeligere skille mellom forebygging og avdekking. Når et barn kommer i politiets søkelys på grunn av rusbruk er det neppe første gang barnet er i befatning med illegale rusmidler. Etter vårt syn mangler regjeringens rusreform konkrete tiltak som bedre kunne bidratt til å forebygge rusbruk – og særlig utsette rusdebut – blant barn og unge. Avslutningsvis i vårt innspill utdyper vi hvilke forebyggende innsatser som etter vårt syn bør styrkes.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889
Youngstorget,
0028 Oslo

Barneombudet synes det er positivt at departementet åpner opp for at politiet kan henvise til rådgivende enhet utenfor straffesporet. Dette er et skritt i riktig retning. Samtidig mener vi det er uheldig at det i forslaget understrekes at tiltaket er ment å være et supplement til straffeordningen og dermed kun skal brukes unntaksvis. Barneombudet mener lovgiver burde gitt tydeligere signaler om at den nye hjemmelen i politiloven § 9 burde vært et foretrukket virkemiddel i politiets når politiet påtreffer et barn der det er bekymring for rusbruk. Slik forslaget nå er formulert i forarbeidene, er vi i tvil om politiet vil ta initiativ til å prioritere utvikle – og/eller å bruke eksisterende – politisære virkemidler for å håndheve forbudet i utstrakt grad.

Særvilkår om ruskontroll overfor ungdom

Departementet foreslår at påtalemyndigheten kan ilegge påtaleunntatelse med vilkår om ruskontroll. Det har vært reist spørsmål ved kunnskapsgrunnlaget for effekten av ruskontroll. Departementet viser til forskning som antyder at påtaleunntatelser med vilkår om oppfølging og/eller rustesting kan bidra til å opprettholde rusfrihet og redusere risikoen for tilbakefall til narkotikakriminalitet. Barneombudet vil understreke at den forskningen det vises til, i hovedsak peker på betydningen av støtte fra foreldre og andre nære relasjoner som forklaring på positive effekter – ikke rustesting i seg selv. Den samme forskningen problematiserer også ruskontrollens inngripende karakter.

Både Barneombudet og Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har tidligere påpekt at de rådgivende enhetene for russaker vil ha bedre forutsetninger enn politiet til å kartlegge og vurdere om ruskontroll kan være egnet tiltak for barn og unge. Vi mener departementets begrunnelse for å ikke følge opp denne anbefalingen er utilstrekkelig. På bakgrunn av den store usikkerheten rundt effekten av ruskontroll som tiltak, mener vi at dette skjerper behovet for at det foretas en individuell vurdering av fagpersoner med relevant kompetanse. Dette er også formålet med de rådgivende enhetene – å kartlegge og vurdere hvilke hjelpetiltak som best kan bidra til å opprettholde rusfrihet.

Savner helhet

En svakhet ved Regjeringens proposisjon er at den i liten grad prioriterer å utvikle en bred tiltakskjede med mindre inngripende tiltak for å avdekke og gi hjelp til barn og unge som bruker rusmidler. En slik tilnærming ville i større grad ivareta barns rettigheter og gjort det mulig å identifisere og følge opp barn med begynnende rusproblemer på et tidlig stadium.

Barneombudet mener det har vært uheldig å dele reformarbeidet i to separate løp. Dette har etter vårt syn svekket muligheten til å se barn og unges behov i en helhetlig sammenheng – der forebygging, avdekking og oppfølging henger sammen. Når del 2 utelukkende handler om straffeprosessuelle virkemidler, reduseres spørsmålet om hvordan vi kan forebygge narkotikabruk, til et spørsmål om politiets bruk av tvangsmidler.

Dersom målet er tidlig intervensjon og utsatt rusdebut, må også andre tjenester – som helse, barnevern og skole – få et større ansvar for å avdekke og følge opp rusbruk. Vi ønsker å gjenta at det er problematisk at barn under 15 år ikke var en del av mandatet til Rushåndhevingsutvalget. Vi mener dette preger forslagene i proposisjonen og svekker treffsikkerheten i arbeidet.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Forskning viser tydelig at tidlig rusdebut øker risikoen for senere rusproblemer og utenforskap. Det er beklagelig at mandatet ikke åpnet for en bredere utredning av mindre inngripende, og mulig mer effektive virkemidler, innenfor andre lovverk og sektorer. Kommunenes mulighet til å avdekke og forebygge rusbruk er også en sentral del av det mer generelle forebyggende arbeidet norske kommuner bør ha. Barneombudet savner en bedre omtale av dette i proposisjonen og håper at komiteen vil påpeke viktigheten av å ha en bred tiltaksvifte i kommunenes forebyggende arbeid.

Barneombudet håper at justiskomiteen kan bli enige om å anmode Regjeringen om å utvikle en bredere tiltakskjede for å beskytte barn og unge mot narkotika. Vi mener det er behov for å se nærmere på hvordan andre aktører enn politiet kan avdekke rusbruk gjennom ordinære tjenester som bygger på tillit og frivillighet, og at dette bør være hovedveien inn til hjelp for barn og unge som har behov for rusoppfølging. Et konkret tiltak som kan vurderes – og som Barneombudet tidligere har spilt inn til departementet – er om andre tjenester bør få anledning til å henvise barn og unge til de rådgivende enhetene for russaker.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Thov Midtsund Norbø, seniorrådgiver. Epost: thov@barneombudet.no

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo